

Руслан КОНДРАТЮК

МАТЕРІАЛИ ДО ГЕНЕАЛОГІЇ СВЯЩЕНИЦЬКОГО РОДУ КУДРИЦЬКИХ

Ще з радянських часів ми звикли до ідеологічного кліше на зразок того, що духовенство складалося майже з самих неосвічених п'яниць та розпусників, і взагалі було опорою царизму і реакційної буржуазії. В той же час виходило, що ледве чи не кожен другий класик української літератури, твори яких заучувались на шкільних уроках, походив з духовної родини. Згадаємо лише декілька прізвищ: Михайло Коцюбинський, Степан Руданський, Анатолій Свидницький, Павло Грабовський та ще багато інших. Чи насправді безлікою сірою масою було старе дореволюційне духовенство, якщо спромоглося виростити у своєму середовищі такі яскраві постаті?!

Згаданими прізвищами перелік талановитих священницьких та дяківських синів, що навіки прославили Україну, далеко не вичерпується, їх можна зустріти у будь-якій сфері людської діяльності. Однією з таких родин були й священослужителі з Київщини – Кудрицькі. Загалом, генеалогічні дослідження українського духовенства тема досить благодатна, яка таїть в собі ще масу нових відкриттів, і родовід Кудрицьких є лише невеликою ілюстрацією до цього твердження.

Пропонована читачеві публікація звичайно ж не є повним і вичерпним дослідженням родоводу, і побудована переважно на джерельній базі Житомирського державного обласного архіву.

Вперше, прізвище Кудрицьких, як представників духовенства ми зустрічаємо у протоколах Київської уніатської духовної консисторії за 1786 р. В них міститься зокрема, так званий Декрет промови (опитування кандидата на духовний сан та перелік представлених ним документів) Івана Кудрицького – аспіранта на посаду пароха св. Дмитрівської церкви с. Чернятин Прилуцького деканату. З документу дізнаємося, що він народився 30 червня 1762 р. в родині чернятинського пароха Івана Кудрицького та його дружини Одарії. Навчався у Вінницьких базиліанських школах, по класу риторики. Одружений на доньці самгородоцького міщанина Іллі Волковинського Евфимії. Тут ми бачимо типове для старосвітського духовенства явище – наслідування парафій найближчими родичами [1]. У генеральній візиті Прилуцького деканату за 1791 р. Іван Кудрицький значиться вже як самостійний, діючий священник. Тут же записано, що його було ординовано та інституційовано, тобто висвячено і поставлено на парафію 18 липня 1786 р. митрополитом київським Ясоном Юноша-Смогоржевським. Має дружину – “доньку обивателя самгородоцького та двох синів малолітніх” [2]. Одночасно Іван Кудрицький наглядав і за вакантною парафією сусіднього с. Псярівка [3].

У тій же візиті, в описі св. Михайлівської церкви с. Овечача парохом є Григорій Кудрицький, 35 років. “Презентований 26 червня 1776 р. підстолиєм коронним Александром Борженцьким. Ординований 8 липня 1778 р. митрополитом Ясоном Смогоржевським. Жону має статечну, синів п'ять,

найстарший Миколай, 12 років, навчається в школах Вінницьких, решта науки руської на дому” [4].

Згадані в цих документах Іван та Григорій Кудрицькі з великою долею вірогідності можуть бути рідними братами. На цей висновок наводить близьке географічне розташування всіх трьох названих парафій. Села Чернятин, Овечача (тепер Дружбівка), та Псярівка (тепер Кіровка) лежать на відстані декількох кілометрів одне від одного і нині входять до складу Липовецького та Калинівського районів Вінницької області. Неповдалік від них знаходиться і містечко Самгородок нинішнього Погребищенського району. Однією з характерних рис життя та побуту духовенства XVIII – XIX ст. було розселення на парафіях, які знаходились приблизно в одній місцевості, що пояснювалось практикою їх успадкування шляхом одруження на доньках сусідніх священників.

Дещо складніше, через відсутність необхідних джерел, встановити безпосередній родинний зв'язок Євгена Михайловича Кудрицького з одним із вищезгаданих братів. Враховуючи принцип генеалогічного рахунку можна припустити, що хтось із дітей Григорія або Івана Кудрицьких, зазначених у візиті без імені, міг бути його прадідом. Про це опосередковано свідчить дата народження діда – Петра Михайловича Кудрицького, а саме 1821 р. З різних джерел відомо, що він понад сорок років обіймав посаду настоятеля церкви св. Параскеви в с. Огіївка Бердичівського повіту (тепер Ружинський район Житомирської області), куди був висвячений очевидно не пізніше середини 40-х рр. XIX ст. Місце його народження наразі не відомо, але не виключено, що він міг походити з уже згаданого нами містечка Самгородок. В одному з документів з приватного архіву Є.М. Кудрицького (надано М.Ю. Кострицею) датованому 20-ми рр. XIX ст., згадується саме цей населений пункт, а також імена ще кількох представників роду – священників містечка Самгородка Михайла, Федора і Родіона Кудрицьких, та сиріт останнього Івана та Афанасія. В іншому документі цієї збірки згадується також відставний підпоручик Низовського піхотного полку, згодом вчитель церковно-парафіяльної школи Василь Михайлович Кудрицький, який помер 6 вересня 1872 р.

Колишнє містечко Самгородок розташоване від Огіївки всього лише за якихось двадцять кілометрів, і тому Михайло Петрович Кудрицький міг зайняти тамтешню парафію знову ж таки шляхом одруження на місцевій попівні. З документів, опрацьованих нами, відоме її ім'я – Параскева Олександрівна. Тотожність імені та назви церкви, св. Параскеви, також до деякої міри служить підтвердженням того, що вона була уродженкою саме цього села. У шлюбі Петра Михайловича з Параскевою Олександрівною народилося, щонайменше шестеро дітей, серед яких відомі Михайло (1856 р.н.), Григорій, Олександр, Федір Людмила та Надія. Остання, очевидно, була наймолодшою дитиною, бо народилася 11 вересня 1877 р., коли батько перебував уже у досить солідному віці: 56 років [5]. Біографія Михайла Петровича Кудрицького, відомого метеоролога та педагога, вже достатньо вивчена, тому ми не зупиняємось на ній. Доля Григорія не відома, очевидно, він помер молодим, тому й у документах більш пізнього часу не згадується.

Олександр Петрович у 1890-х рр. служив старшим діловодом Седлецького губернського правління у чині колезького асесора [6]. Молодший брат – Федір – єдиний, хто продовжив священицьку традицію у родині. З 1890 р. після виходу у заштат батька зайняв його місце на огіївській парафії. Був одружений з Єлизаветою Юхимівною з дому Крижановських. В метричних записах про народження їх дітей в ролі хрещених матерів досить часто згадуються доньки священика сусіднього с. Голубівка Юхима Крижановського Любов та Юлія.

Федір Петрович також мав шестеро дітей, про імена та дати народжень яких ми дізнаємося з метричної книги св. Параскевівської церкви с. Огіївка. Це Віктор (06.08.1890) [7], Сергій (16.03.1892) [8], Катерина (10.04.1894) [9], Валентина (29.06.1897) [10], Сергій (24.06.1899) [11] та Євген (06.01.1901) [12]. Уважно вивчаючи метричні записи, ми ще раз переконатися у тісних сімейних та дружніх зв'язках багатьох священицьких родин. Так, хрещеною матір'ю Катерини була вчителька церковно-парафіяльної школи с. Дерганівка Віра Іринейвна Немоловська – представниця відомого роду волинських священиків Немоловських. Її рідний брат Пилип Іринейович на початку ХХ ст. був відомим у Житомирі лікарем, до якого приїздила на медичні консультації Леся Українка.

Федір Петрович Кудрицький прослужив в Огіївці близько десяти років. Вже з 1903 р. ми зустрічаємо його в документах як священика с. Єленівка Васильківського повіту Київської губернії. Про причини, що змусили його залишити родинне гніздо, ми можемо лише здогадуватись. Вочевидь, це не було звичайним службовим переміщенням, а швидше за все, «перевод по собственому прошенню». Річ у тім, що менше ніж за рік він поховав семимісячного сина Євгена та батька, який помер 17 листопада 1901 р. [13] Ще один син Сергій також помер у ранньому віці. Смерть близьких людей, напевно, й змусила його змінити місце служби.

Звернемося тепер до безпосередньої лінії Євгена Михайловича Кудрицького. Точна дата його народження відома і не підлягає сумніву – 18 лютого 1894 р. Проте й досі в літературі є розбіжності у місці народження. Спробуємо розібратися в цьому і, нарешті, встановити істину. Як відомо, його батько Михайло Петрович довгий час викладав у Коростишівській вчительській семінарії та очолював цей учбовий заклад. Тому в Українській Радянській Енциклопедії місцем народження Євгена Кудрицького значиться м. Коростишів. Цей же населений пункт ми зустрічаємо і в ряді інших джерел. Сам Євген Михайлович зазначає Коростишів місцем свого народження і в особовому листку кадрів, що зберігається в архіві Житомирського обласного інституту післядипломної перепідготовки вчителів. Проте поруч підшило ще один цікавий документ, який свідчить протилежне. Це копія свідоцтва Київського університету св. Володимира, в якій місцем народження студента Кудрицького є село Піски Житомирського повіту Волинської губернії (тепер село Житомирського району). Тому попередні пошуки метричного запису у церковних книгах коростишівських парафій не виявились, і не могли виявитись, результативними. Свідчення університетського свідоцтва повністю підтвердило метрична книга Георгіївської церкви с. Піс-

ки, за 1894 р., в якій міститься запис про те, що «18 февраля родился, а 19 апреля крещен младенец Евгений. Родители – преподаватель Коростышевской учительской семинарии коллежский советник Михаил Петрович Кудрицкий и жена его Елена Феофиловна. Восприемники – поручик 125-го Курского пехотного полка Федор Игнатьевич Боцяновский и священническая дочь Людмила Петровна Кудрицкая»¹⁴. Виникає логічне запитання – чому Михайло Петрович Кудрицький хрестив свого первістка у селі досить віддаленому від Коростишева – його постійного місця служби і проживання. Відповідно на це є все та ж родинна спорідненість духовенства. Варто було перегорнути метричну книгу на рік назад, і з'ясувалося, що «29 января 1893 г. в Георгиевской церкви с. Писки венчались наставник Коростышевской учительской семинарии коллежский советник Михаил Петрович Кудрицкий, 36 лет, вторым браком и священническая дочь Елена Феофиловна Боцяновская, 19 лет».¹⁵ Рід волинських священників Боцяновських, з якого походила мати Євгена Михайловича, також дав чимало визначних культурних та громадських діячів, зокрема відомого бібліографа та літературознавця Володимира Феофіловича Боцяновського, який доводиться рідним дядьком головному герою нашої розповіді. Зрештою, родинні зв'язки Кудрицьких і Боцяновських не становлять якогось особливого відкриття, про це ще у 60-х рр. розповідала житомирянка Соболевська, далека родичка Боцяновських. Відтепер же цей факт підтверджено ще й архівним документом.

Проте запис про охрещення ще не гарантує того, що дитина народилася саме там, де його зроблено. Ми схилиємося до тієї думки, що свідчення Євгена Михайловича про Коростишів, як місце свого народження, не безпідставні. Якби він дійсно народився у Писках, то його б охрестили, за звичаєм, щонайбільше, за два три дні, а не через два місяці. Зрештою, дід священник просто не допустив би випадку порушення релігійних канонів. Чому батьки не здійснили обряд хрещення в одній з коростишівських церков, нам не відомо, а досить пізні його виконання мабуть пояснюються зимовими холодами, що не давали змоги брати в дорогу новонароджене немовля.

З тих же невідомих причин Михайло Петрович Кудрицький, вже працюючи на посаді викладача Житомирської чоловічої гімназії, продовжував хрестити дітей на батьківщині своєї дружини, про що свідчать відповідні метричні записи про народження братів Євгена Михайловича, Бориса, Павла, Сергія та Дмитра, відшукані у згаданій книзі. Таких загадок та нез'ясованих фактів ще багато в історії сім'ї Кудрицьких. Саме тому пропонується публікація й названа матеріалами до родоводу, прогалини в якому ми сподіваємося заповнити за допомогою нових архівних матеріалів.

1. Державний архів Житомирської області (далі ДАЖО). – Ф. 178. – Спр. ... – Оп. 53. – Арк. 378 зв., 379.
2. Там само. – Спр. 61. – Арк. 23.
3. Там само. – Арк. 106 зв.
4. Там само. – Арк. 89.
5. Там само. – Ф. 1. – Оп. 77. – Спр. 2055. – Арк. 63 зв., 64.
6. Там само. – Спр. 1089. – Арк. 205 зв., 206.

7. Там само. – Спр. 1084. – Арк. 51 зв., 52.
8. Там само. – Арк. 331 зв., 332.
9. Там само. – Арк. 397 зв., 398.
10. Там само. – Спр. 1089. – Арк. 205 зв., 206.
11. Там само. – Спр. 1091. – Арк. 13 зв., 14.
12. Там само. – Спр. 1093. – Арк. 4 зв., 5.
13. Там само. – Арк. 26 зв., 27.
14. Там само. – Спр. 405. – Арк. 283 зв., 284.
15. Там само. – Спр. 395. – Арк. 259 зв., 260.